

PŘÍBĚH DNEŠNÍ DOBY

Jsem z generace, která už může říkat „To za našich mladejch let...“ Co bude říkat v mém věku generace dnešních třicátníků? Budou vzpomínat, že to bylo tehdy – tedy dneska – lepší? Podle knihy Jana Géryka *Společnost úzkosti* (vydal Host) to ale vypadá, že dnešní mladí jsou docela vyplašení z toho, kam se svět ubírá.

Má dnešní mladá generace z něčeho strach?

Myslím, že většina obav dnešní mladé generace je podobná obavám předchozích mladých generací. Že něco pokazím v práci, že mě ve škole vyhodí od zkoušky, že se se mnou rozejde dívka či chlapec – kvantitativně zřejmě stále převládají tyto každodenní strachy. Na druhou stranu nelze přehlédnout i dříve méně známé formy obav, často neurčitých, obtížněji uchopitelných. Klimatická změna například vytváří specifický typ úzkosti, tzv. environmentální žal. Ekonomické vyhlídky, třeba pokud jde o možnost vlastního bydlení, také nejsou nejlepší, kdežto dřívější generace mívaly spíše příslib, že na tom budou materiálně lépe než jejich předkové. Přičemž problematické je to zejména v kombinaci s diskurzem, který tvrdí, že se každý musí umět postarat sám o sebe, a v situaci, kdy oslabují tradiční kolektivní záchranné sítě, pokud jednotlivci na něco sám nestačí.

Jak dlouho přemýšlí filosof o knize, než ji začne psát?

Nemohu hovořit za filosofy, kterým ostatně ani vzděláním nejsem, snad trochu obecně za akademiky, případně doktorské studenty. Moje kniha totiž byla původně disertační prací, takže nad tématem jsem přemýšlel v souvislosti s projektem, se kterým jsem se na doktorát hlásil. Původně mělo být stěžejní téma práva a pokroku, mezery mezi „tím, co je“ (fakticitou) a „tím, co má být“ (normativitou) v moderním a postmoderním právu. Nicméně tím, jak jsem postupně narazil na některá zajímavá díla, se záběr rozšířil ke společenskému zrychlení a následně k rámování tématu fenoménem úzkosti. Ostatně v knize zmiňuji to, jak nám infrastruktura počítačového textového editora umožňuje snadněji než dřívějším generacím autorů rozmyslet nad knihou ještě za pochodu při procesu psaní, a tak se občas i dělo.

Zaujalo mě téma délky spánku. V určitém období byl trend nespát příliš a pracovat, co to dá. Dnes se mladí lidé hodně soustředí na svůj život a jeho kvalitu. Nezačne naopak zase trpět práce?

Téma rovnováhy mezi prací a odpočinkem je dosti situačně, ale i ideologicky podmíněné. V knize jsem v tomto směru vycházel zejména ze sborníku *Odpočinek v neklidu* editora Nikoly Ivanova. Studie Alana Dericksona tam uvádí, jak se například v USA v 50. a 60. letech 20. století postupně i v korporátní kultuře přicházelo na důležitost „plnosti člověka a jeho kvalitních lidských vztahů“. Situace se ale rychle změnila s globální ekonomickou konkurencí, zvláště ze strany japonských korporací, známých velkým workoholismem,

a i v USA si opět začali část spánku odpirat. V každém případě si myslím, že kvalitním spánkem a mimopracovním životem práce neutrpí, spíše naopak. Dobře vyspaný pracovník mi připadá produktivnější než nevyspaný.

Píšete o mindfulness, tedy přítomném okamžiku jako technice, která i podle neurovědci může velmi zlepšit kvalitu našeho života, psychiky i tělesného zdraví. Jaký postup pro vstoupení do přítomného okamžiku používáte vy?

Ač nepochybně funkčnost individuálních meditačních technik, tak já nejsnáze vstupuji do přítomného okamžiku při dobré konverzaci. Ale zmínil bych třeba i tanec. Při tanci se člověk musí zpřítomnit natolik, aby se soustředil na rytmus, nadto používá celé tělo, které musí dobře vnímat. Klasické mindfulness navíc občas bývá kritizováno za to, že jde o příliš individualistickou metodu, naproti tomu při tanci se musíte přítomně napařit na další lidi. A tím nemyslím žádnou ezoteriku, ale standardní, lidové i moderní tance. Ostatně i v teorii se stále více začíná mluvit o „kolektivním mindfulness“, přičemž tanec je používán jako typický příklad.

Jste znám též jako stand-up komik. Je stand-up komik filosofem?

Má to k sobě jistě v určitém smyslu blízko, obě profese nepoužívají zvláštní specializovaný jazyk, naopak se vyjadřují v běžné řeči, jakkoli to u filosofie nemusí být na první pohled zřejmé. Ostatně když píšou stand-up, moc se to neliší od psaní eseje, struktura je podobná. Takže pokud byste se mě zeptala, od koho si při psaní stand-upů beru inspiraci, můžu s trochou nadsázky říct, že spíše než u slavných komiků je to třeba u Václava Bělohradského.

V knize *Společnost úzkosti* píšete zajímavě o jakési destrukci, možná zahánění politiky. Pokud bychom chtěli změnit systém, bylo by třeba nejdřív nějaký nový vymyslet. Máte návrh?

Spíše než o destrukci či zahánění píšu o důsledcích toho, že se společenské subsystemy, tedy ekonomika, politika, právo, média atd., v průběhu modernity osamostatňují a nabírají své vlastní tempo. Subsystemy ekonomiky či médií dovedou lépe využívat možností spojených s globalizací a rozvojem výpočetní techniky, takže oproti politice jejich tempo zrychlilo mnohem výrazněji. Politika tak ztrácí roli tahouna a její význam se tím pádem snižuje. No a s podáváním nějakého jasného systémového návrhu v našem komplexním světě bych byl zvláště na malé ploše tohoto rozhovoru velmi opatrný.

Čím se dá dnešek vylepšit? Tedy – co mám já udělat, aby byl lepší?

Pokud jde o změnu na úrovni jednotlivce, tam bych možná zmínil snahu čelit tomu, co sociolog Pavel Pospěch nazývá privatismem. Míni tím starost pouze

o to, co je uvnitř čtyř stěn našeho domu, a lhostejnost k veřejnému, všem společnému prostoru – ve své nejhorší podobě ztělesněnou heslem „Kdo nekrače, okrádá rodinu“. Na druhou stranu ale chápu, že po náročném zaměstnání už řada lidí nemá na starost o veřejný prostor energii. V tomto směru bych tedy přece jen zmínil jednu systémovější věc, a to někde již probíhající experimenty se čtyřdenním pracovním týdnem. Postupná proměna ekonomického systému směrem ke krácení času, který trávíme prací za mzdu, by mohla být cestou k větší rezonanci se světem kolem nás, vzpomenu-li termín sociologa Hartmuta Rosy.

Co čtete, abyste uvolnil svoji mysl od proudu informací?

Čtenáři a čtenářky knižních novinek prominou, ale vzhledem k tomu, že prakticky ve všem, čemu se aktivně věnuji, pracuji s textem, tak svoji mysl už příliš neuvolňuji čtením. Příjemný relax je pro mě sledování sportovních přenosů. Lehnout si na gauč a strávit odpoledne například sledováním toho, jak cyklisté jedou okolo Francie, to je docela balzám pro hlavu.

JARMILA SKOPALOVÁ

